

**Palvelualojen
ammattiliitto**
Servicefacket

**Valtuuston
syyskokous 2020**

2021 Toimintasuunnitelma

PAMin toimintasuunnitelma vuodelle 2021

Elämästä on työpaikoilla, politiikassa, kotona jne. tullut aiempaa hektisempää. Mihin maailma on sitten menossa? Sen arviointi vaatii pientä pysähdystä ja jo tapahtuneen kertaamista.

Quo vadis mundi?

Aloitetaan meille läheisestä aiheesta eli suomalaisista työmarkkinoista. Moni varmasti hieraisi silmiään lokakuun alussa, kun Metsäteollisuus ry. ilmoitti irrottautuvansa työehtosopimustoiminnasta.

Ensin työehtosopimuksien syntyhistoria lyhyesti. Jo 1800-luvun lopulla Suomen työpaikoilla asioita sovittiin paikallisesti. Suomen Kirjaltajien valtakunnallinen palkka-tariffi astui voimaan 1.4.1900. Se oli ensimmäinen valtakunnallinen sopimus Suomessa. Matka kohti työehtosopimuksien kesti puoli vuosisataa: ensimmäiset valtakunnalliset työehtosopimukset solmittiin vuonna 1945. Keskusteluja työehtosopimusoikeudesta ja järjestäytymisvapaudesta käytiin jo 1930-luvulla, mutta tuloksetta. Silloin työehtosopimusten tekemiselle ei ollut edellytyksiä, koska työnantajien piirissä oli jyrkkää vastustusta työntekijäjärjestöjen tunnustamiseksi. Toisaalta työntekijäpuolella ei ollut edellytyksiä viedä asiaa isommin eteenpäin, koska järjestäytymisaste oli melko matala.

Vaikka jonkin systeemin rakentaminen olisi ollut hidasta, niin sen purkaminen voi tapahtua melko nopeastikin.

Teollisuuden ja Työnantajain TT ja Palvelualojen keskusliitto PT yhdistyivät vuonna 2004 Elinkeinoelämän Keskusliitto EK:ksi. Tavoitteena oli aiempaa tehokkaampi ja koordinoitumpi toiminta. Vuonna 2008 Suomi hämmästeli vaalirahakohua. Siinä vähemmälle huomiolle jäi, että yritykset saivat vuoden 2007 eduskuntavaaleissa rahan avulla maahan porvarihallituksen (Matti Vanhasen II hallitus).

Vuonna 2015 maahan saatiin porvarihallitus: pääministeri Juha Sipilän hallituksen muodostivat Keskusta, Kokoomus ja Perussuomalaiset. Sipilä vaati heti vaalien jälkeen painokkaasti "yhteiskuntasopimuksen" solmimista. Sen tavoitteena oli tuottavuuden nousu viidellä prosentilla. Ammattiyhdistysliikkeessä tätä pidettiin "kiristyksenä", koska hallitus uhkasi tekevänsä 1,5 miljardin lisästäöt ja jättävänsä tekemättä ehdolliset veronkevennykset, jos sopimukseen ei suostuta. Valittiin "ruton ja koleran väliltä". Jo tuolloin tilanne oli levoton: mielenosoituksia jne. Vuonna 2016 solmittiin Kilpailukyky sopimus.

Samana vuonna EK ilmoitti, ettei se enää tee keskitettyjä ratkaisuja. Seuraavana vuonna eli 2017 EK ilmoitti, että se irtisanoo keskusjärjestösopimukset. Vuonna 2018 Suomen Yrittäjät esitti jäsenilleen, että nämä maksaisivat työsuhde-etuna henkilökunnalleen työttömyyskassan jäsenmaksun riippumattomaan Yleiseen työttömyyskassaan YTK:hon

Sipilän työmarkkinoille aiheuttama levottomuus ja syntynyt epäluottamus näkyivät syksyllä 2019 ja talvella 2020 Suomessa harvinaisen laajana, monia aloja koskettaneena lakkojen sumana, jonka keskeisenä vaikuttimena oli kilpailukyky sopimukseen kuulunut työajan pidennys. Lisäksi tällä sopimuskierröksellä Teknologiateollisuus esitti ammattiliittojen jäsenmaksujen työnantajaperinnästä luopumista. Suomen Yrittäjät kannattivat esitystä voimakkaasti.

Vain jokin aika sitten Kokoomus muutti kantaansa: "Ansiosidonnainen työttömyysturva ei saa olla sidottu työttömyyskassan jäsenyyteen". Samalle linjalle tuli aiemmasta poiketen ja hiukan yllättäen myös EK. Pian tämä jälkeen sekä EK että Suomen Yrittäjät jatkoivat jo tutuksi tullutta hokemaansa: "Suomessa on lisättävä tuntuvasti paikallista sopimista työllisyyden ja yritysten kilpailukykyyn vuoksi". Sitten tuli alussa mainittu Metsäteollisuuden ilmoitus...

Ei tarvitse uskoa salaliittoihin nähdäkseen selkeän linjan sille, miten työnantajaleiri on pyrkinyt vahvistamaan omaa vaikutusvaltaansa. Kuinka koordinoitua tämä eri vaiheissaan on ollut, riippuu arvioijasta. Mutta: suunta on selkeä.

Vuoteen 2021 lähdetään tilanteesta, jossa meidän täytyy varautua aiemmin kerrotun jatkoon eli toimiin, joilla ammattiyhdistysliikkeen vaikutusmahdollisuuksia pyritään kaventamaan. Ennen toista maailman sotaa suomalainen ammattiyhdistysliike ei onnistunut edistämään työehtosopimustoimintaa, koska järjestäytymisaste oli siihen liian alhainen. Nyt me voimme säilyttää sen vain, mikäli järjestäytymisaste on tarpeeksi korkea.

* * *

Entä globaalimpi arvio; mihin maailma on menossa? Aihetta voisi tarkastella esimerkiksi Kiinan taloudellisen ja poliittisen mahdin kehitystarinana. Toinen luonteva näkökulma aiheeseen on maailman herääminen ilmastomuutoksen uhkaan. Lähivuosien toimintaympäristöämme määrittelevät pitkälti koronapandemiakriisin tuomat muutokset ja kasvava ympäristötietous.

Isossa kuvassa maailman käytännön toimet ilmastomuutoksen torjuntaan alkoivat vuonna 1995 kun Rio de Janeirossa 1992 pidetyn YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa solmittiin muun muassa YK:n ilmastopöytäkirja UNFCCC. Suomi oli mukana tässä ja seuraavissa vaiheissa: Kioton ilmastopöytäkirja laadittiin vuonna 2005 ja siitä jatkettiin vuonna 2007 Baliilla. Seuraavana vuonna Suomi laati ensimmäisen ilmasto- ja energiastратегiansa. 2010-luvulla myös yritykset ja sijoittajat alkoivat muuttaa suhtautumistaan ja toimintaansa. Liike-elämässä alettiin hakea mm. uusia businessmahdollisuuksia ilmastomuutoksen torjunnasta. Vuonna 2015 hyväksyttiin Pariisin ilmastopöytäkirja, jonka tavoitteena on ilmastomuutoksen hidastaminen. Pariisin ilmastopöytäkirjan yhteydessä todettiin myös oikeudenmukainen siirtymä toimenpiteissä. Tämä tarkoittaa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja työntekijöiden oikeuksien takaamista, kun yhteiskunnat ja toimialat siirtyvät kohti hiilineutraalia tuotantoa ja kulutusta. Vuonna 2018 IPCC julkaisi synkän raportin ilmastomuutoksen nopeudesta ja vaikutuksista. Greta Thunberg aloitti mielenosoituksensa Ruotsin valtiopäivien edustalla. Ja seuraavana vuonna lapset ja nuoret ympäri maailmaa vaativat poliitikkoja noudattamaan Pariisin ilmastopöytäkirjasta. Suomen tavoite on olla hiilineutraali vuonna 2035 eli Suomi tuottaisi hiilipäästöjä vain sen verran kuin hiilinielut sitovat hiiltä. Kerrotut sopimukset ja linjaukset näkyvät yhä enemmän arjessa: mm. työpaikoilla, liikenteessä ja kotona. Hitaasti, mutta vääjäämättä myös ympäristötietoisuus on alkanut näkyä ja tuntua joka päiväisessä elämässä. Meidän kulutustottumukset ovat muuttuneet: joululahjat ovat yhä useammin tavaran sijaan palveluita, hybridi- ja sähköautot ovat tavallinen näky kadulla, kierrätys on rutiinia jne.

Vuoteen 2021 lähdetään tilanteesta, jossa samanaikaisesti väestö ikääntyy ja monimuotoistuu sekä paine ekologiseen jälleenrakentamiseen vastaavasti kasvaa. Ilmaston lämpeneminen, äärimmäisten sääolojen yleistyminen, luonnon monimuotoisuuden väheneminen yhdistettynä jätteiden määrän lisääntymiseen, resurssien ylikäyttöön ja maaperän köyhtymiseen aiheuttavat ongelmia. Mutta, jotka oikeudenmukaisesti ja järkevästi ratkaistuna voivat johtaa yhdenvertaisuuden ja kestäväen hyvinvoinnin lisääntymiseen vastakkainasettelun ja levottomuuksien sijaan.

Koronapandemia saattaa osaltaan vauhdittaa mahdollista teknologian kytkeytymistä entistä enemmän yksilöiden arjen perustoimintoihin. Ympäristön ja siten myös työmarkkinoiden uudistumisen osalta merkittävimpiä suunnanosioittajia tulee olemaan Glasgowissa 2021 järjestettävä YK:n 26. ilmastokokous. Pariisin sopimuksen jäsenmaiden on tässä kokouksessa viimeistään kerrottava uusista päästötavoitteistaan, sillä vuosi 2021 on kriittinen vuosi määrittelemään, onko lämpötilan nousun rajaaminen 1,5 asteeseen enää sopimuksen tavoitteiden mukaisesti mahdollista. EU on osaltaan sitoutunut olemaan hiilivapaa vuoteen 2050 mennessä ja tämä vaatii lisäpanostuksia myös Suomelta.

Meidän kannalta on elintärkeää, että sosiaalinen kestävyys ja tasa-arvoisuuden lisääminen nähdään merkittävänä osana ympäristönäkökulmaa. Oikeudenmukaisen siirtymän keskeisiä periaatteita ovat työntekijöiden oikeuksien kunnioittaminen – mukaan lukien työpaikkojen määrä ja laatu – sekä toimeentulon turvaaminen. Oikeudenmukainen siirtymässä huomioidaan työntekijöiden työn jatkuminen ja uusien työpaikkojen synnyttäminen. Työnantajien on koulutettava työntekijänsä uudistuviin työtehtäviin ja tuettava heitä myös uusiin työpaikkoihin siirtymisessä. Meidän ja Suomen kannalta erityisen tärkeään asemaan ilmastokriisin osalta nousee oikeudenmukaisen siirtymän rahasto. Sillä vaikutettaisiin myös työpaikkojen arkeen ja tapaan, jolla työtä Suomessa tehdään. Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta tuettaisiin siirtymävaiheessa olevaa työelämän kenttää. Ilmastokeskustelussa suurista valtioiden välisistä kokouksista, julistuksista ja päätöksistä tullaan siirtymään yhä enemmän arkisempiin asioihin kuten työn tekemisen ekologisuuteen ja kuluttajan tekemien valintojen läpinäkyvyyteen.

Suomen poliittinen tilanne

Myös kotimaan politiikka on hektistä. Nykyinen, Sannan Marinin hallitus on jo tämän eduskuntakauden toinen hallitus. Yhteenvetona voidaan todeta, että viime eduskuntavaaleista on kulunut puolitoista vuotta ja olemme nähneet jo paljon: kolme suurinta hallituspuoluetta ovat vaihtaneet puheenjohtajaansa, Keskusta kahdesti. Ja menossa on jo kolmas valtiovarainministeri.

Henkilövaihdoksista huolimatta, on Marinin hallituksen tärkeää kyetä jatkamaan eriarvoisuutta vähentävän sekä valtion taloutta elvyttävän politiikan tekoa myös koronakriisin keskellä. Hallitus on ilmoittanut koronakriisistä huolimatta jatkavansa päätetyn hallitusohjelman mukaisesti. Näin toimiessaan se joutuu luonnollisesti suhteuttamaan uudistuksia muuttuvaan taloustilanteeseen. Tämän oletetaan tarkoittavan erityisesti suurempien hankkeiden aloittamisen siirtymistä seuraavalle hallituskaudelle.

Koronakriisin optimaalinen jatko- ja jälkihoito vaatisi hallituksen ja opposition rajat ylittävää yhtenäistä politiikkaa. Hallituksen ja opposition toimivalle yhteistyölle on kuitenkin havaittavissa jo nyt useita arvolutautuneita esteitä, joita valtion haastava taloudellinen tilanne ei tule helpottamaan. Tämä huomioiden on hyvä varautua siihen, että kriisi saattaa myös aiheuttaa oikeistopopulistisen ääriajattelun kasvua koko Euroopassa.

Koronakriisi näkyy jo nyt työttömyyden kasvuna. Tähän hallitukseen tule vastata pikaisesti jo tehtyjen ratkaisujen sekä vuoden 2021 alusta toimeenpantavien työllisyyden kuntakokeilujen lisäksi.

Marinin hallituksen ohjelmassa on useita sellaisia teemoja (alipalkkaus, alustatalouden ja osa-aikaisuuden pelisäännöt, julkisten palveluiden saatavuus, matkailun kehittäminen, sosiaaliturvauudistus sekä yritysvastuulaki), jotka oikealla tavalla toteutuessaan tulevat tukemaan palvelualojen arkea ja PAMin liittokokouksen tavoiteohjelman tavoitteiden toteutumista.

Esimerkiksi ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön suitsemiseen keskittyvän työryhmän ensimmäiset ehdotukset toimeenpannaan syksyllä 2020. Työryhmä jatkaa työtään vuoden 2021 loppuun saakka. Hallitus on pääministerin johdolla ottanut vahvasti kantaa myös alipalkkauksen kriminalisointiin tai mahdolliseen sanktiointiin. Tältä osin ehdotuksia odotetaan viimeistään vuoden 2021 aikana. Kaupan alan tulevaisuusselonteko tulee eduskunnan käsiteltäväksi viimeistään kesällä 2021, jolloin eduskunta tulee käsittelemään tarkemmin alan kokonaiskuvaa sekä kehityslinjoja muun muassa digitalisaation osalta. Kolmikantaisesti valmisteltavan perhevapauudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2022 alusta, joka tarkoittaa, että ratkaisevat päätökset mallin ja sen soveltamisen osalta tulee tehdä vuoden 2021 aikana.

Kuntavaalit

Palvelualojen työntekijöiden arkeen vaikuttavia päätöksiä tehdään myös kuntatasolla. Kunnat vastaavat merkittävässä määrin peruspalveluista, elinympäristömme tilasta ja alueellisesta työllisyyskehityksestä. Palvelualojen äänen on siis kuuluttava myös kaupunkien ja kuntien valtuustoissa.

Tavoitteena on, että kuntatason päätöksenteossa huomioidaan entistä paremmin se, että palvelutyötä tehdään kaikkina vuorokaudenaikoina. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnan on toiminnassaan huolehdittava, että esimerkiksi terveydenhoito, joukkoliikenne, harrastukset ja päivähoito ovat aidosti myös palvelualojen työntekijöiden saavutettavissa.

Kuntavaaleissa puhutaan varmasti kuntataloudesta. Lisäksi esiin nousee kriisitilanteisiin varautuminen kuntatasolla, kuntien työllisyys- ja ympäristötoimet sekä julkisten palvelujen kilpailuttaminen ja tuleva sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus. Eri puoluekokouksissa on vuonna 2020 kuultu useita avauksia perhepolitiikan saralla ja tämä teema tulee varmasti nousemaan myös kuntatasolla keskusteluun kuntien vetovoimaisuuden ja kuntarakenteen näkökulmasta.

Kaiken edellä kuntavaaleista kerrotun vuoksi on tärkeää, että pamilaiset asettuvat ehdolle, ovat mukana tukiryhmissä, äänestävät kuntavaaleissa sekä ennen kaikkea menestyvät vuoden 2021 vaaleissa.

Pandemia iski lujaa palvelualojen talouteen

Ennusteet koronaviruspandemian ja sitä seuranneen taloudellisen taantuman vaikutuksesta Suomen bruttokansantuotteeseen ovat lieventyneet hieman kevään ensimmäisistä arvioista. BKT:n ennakoitaan laskevan kuluvana vuonna 4,5–5,0 prosenttia ja kasvavan puolestaan 2,7–3,9 prosenttia vuonna 2021. Talouden paluu vuoden 2019 tasolle kestää siis useampia vuosia.

Kriisi on osunut poikkeuksellisesti suoraan palvelualoihin, jotka tyypillisesti kestävät suhteellisen hyvin talouden suhdanteita. Samalla on kuitenkin jo nähty ensimmäisiä merkkejä heikentyneen maailmantalouden vaikutuksesta kotimaiseen vientiteollisuuteen, jota kannattelevat tosin edelleen kriisiä ennen saapuneet tilaukset.

Voimakkaimmin kriisi kohdistuu matkailuun sekä majoitus- ja ravitsemistoimintaan, jonka tuotoksen arvioidaan laskevan 27,9 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Alan tuotoksen ei odoteta palautuvan vuoden 2019 tasolle ennen vuotta 2023. Muita tuotosennusteiden perusteella vallitsevan kriisin keskiössä olevia toimialoja ovat kuljetus ja varastointi sekä taide-, viihde- ja virkistysalat.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan kehitys on voimakkaasti riippuvainen pandemian kehityksestä ja sen hallinnassa käytettävistä rajoitustoimista. Enemmistö yrityksistä lomautti työntekijänsä jo keväällä ja talven 2020-21 aikana on uhkana, että toiminnan hiipuesssa olemattomaksi tai kokonaan yrityksiä ajautuu konkurssiin tai toiminta päätetään kannattamattomuuden vuoksi. Kun rajoituksista voidaan luopua ja kuluttajien luottamus näihin palveluihin palaa, voi toimialan odottaa toipuvan kuitenkin muuta taloutta nopeammin.

Vähittäiskauppa on selvinnyt pandemiasta suhteellisen vähällä, kun ruoan kysyntää on siirtynyt ravintoloista päivittäistavarakauppoihin ja esimerkiksi rautakaupan, puutarha-alan kaupan ja kodintekniikan kaupan myynti on kasvanut. Samalla kuitenkin eräät erityiskaupan alat, jotka kilpailevat ulkomaisten verkkokauppatoimijoiden kanssa, ovat kärsineet huomattavasti.

Kokonaisuutena vähittäiskaupan tuotoksen odotetaan laskevan kuluvana vuonna 0,1 prosenttia ja kasvavan 2,7 prosenttia vuonna 2021. Tukkuropa kärsi puolestaan keväällä huomattavasti kansainvälisen

logistiikan häiriöistä, ja sen tuotoksen arvioidaan laskevan kuluvana vuonna 3,6 prosenttia ja kasvavan 2,4 prosenttia vuonna 2021.

Kiinteistön- ja maisemanhoidon sekä turvallisuus- ja vartiointipalveluiden myynti laski keväällä mutta palautui kesällä jo lähelle vuoden 2019 tasoa. Näiden toimialojen kehityksen voi nähdä seuraavan lähemmin yleistä taloustilannetta, joskin etätyöskentelyn myötä tyhjentyneet toimitilat sekä hotellien sulkeminen vaikuttavat erityisesti siivouspalveluiden myyntiin myös jatkossa.

Pandemia iski lujaa palvelualojen työllisyyteen

Elokuussa 2020 työllisyysasteen trendi oli 71,6 prosenttia ja työttömyysasteen trendi 7,5 prosenttia. Työllisiä oli edelliseen vuoteen verrattuna 65 000 vähemmän, työttömiä 41 000 enemmän ja piilotyöttömiä 11 000 enemmän. Vuonna 2021 työllisyysasteen ennustetaan olevan 70,6–72,0 ja työttömyysasteen 7,8–9,3 prosenttia.

Suomen hallitus pyrkii loppukautensa aikana päätösperäisesti 80 000 työllisen lisäykseen. Tätä tavoitellaan muun muassa lisäämällä työvoimapalveluiden resursseja mutta myös asettamalla työnhakijoille uusia velvoitteita. Työmarkkinajärjestöjen tehtäväksi on annettu löytää keinoja erityisesti yli 55-vuotiaiden työllisyysasteen kohottamiseen. PAM vaikuttaa osana SAK:laista työväenliikettä siihen, ettei työllisyyttä pyritä kasvattamaan leikkaamalla heikoimmassa asemassa olevilta. Sen sijaan työllisyyskeinojen tulee keskittyä työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmien ratkaisemiseen, työntekijöiden osaamisen kehittämiseen sekä laadukkaiden työpaikkojen luomiseen.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan palkansaajien ja työntuntien määrä laski voimakkaasti keväällä, kun ravintolat joutuivat sulkemaan oviaan ja ulkomaisten matkailijoiden määrä jäi olemattomaksi. Loppukesää kohti kehitys oli jo lupaavaa, mutta palkansaajien määrän ja työtuntien voi odottaa laskevan myös talvea kohti toimialalla, kun pandemian leviämistä hidastavia rajoituksia joudutaan ottamaan uudelleen käyttöön.

Vähittäiskaupan palkansaajien työtunnit romahtivat keväällä siitä huolimatta, että toimialan kokonaismyynti säilyi lähes entisellään. Pelkona on siis, että koronaviruspandemia kiihdyttää kehityskulkua, jossa vähittäiskaupan työntekijöiden määrä ja työtunnit ovat laskeneet viime vuosina. Muilla PAMin suurista toimialoista pandemia aiheutti lomautuksia ja työtuntien määrän laskua, mutta muutokset olivat maltillisempia.

Vuonna 2019 osa-aikatyön osuus kasvoi voimakkaasti kaikilla PAMin suurilla toimialoilla edelliseen vuoteen verrattuna. Turvallisuus-, vartiointi- ja etsiväpalveluissa usean vuoden positiivinen kehitys katkesi, kun osa-aikaisten osuus nousi lähes kuusi prosenttiyksikköä 26,0 prosenttiin. Poikkeuksellisesta tilanteesta johtuen palvelualojen työsuhdemuotojen tulevaa kehitystä on kuitenkin haastavaa lähteä ennustamaan aiempien vuosien trendien perusteella.

Työllisyys ja edunvalvonta

Mikäli liikkumisen ja liiketoiminnan rajoitukset jatkuvat, on vuoden 2021 ensimmäisen puoliskon työllisyysennuste edelleen heikko. Rajoitukset vaikuttavat väistämättä työllisyyteen heikentävästi. Tällä on myös vaikutusta neuvottelutoimintaan ja työ- ja sosiaalilainsäädännön kehittämiseen.

Palvelualoilla tehty osa-aikatyö on tyypillisesti vastentahtoista, ja yleisin syy osa-aikaisuuteen on käytännössä kaikilla PAMin suurilla toimialoilla kokoaikaisen työn puute. Osa-aikatyötä tekevien osuuden ohella on tärkeää kiinnittää huomiota työtuntien tosiasialliseen määrään osa-aikaista palkansaajaa kohden, sillä työtuntien määrän lisääminen on keskeistä jäsenten toimeentulon varmistamiseksi kaikilla PAMin suurista toimialoista.

PAM kiinnittää vuonna 2021 erityistä huomiota epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevien asemaan, kun toimialat hakeutuvat uuteen tasapainotilaan pandemian toivon mukaan jo hiipuesssa. Vallitseva kriisi on osoittanut työmarkkinoiden kahtiajakautuneen luonteen, ja erityisesti vuokratyövoima sekä tarvittaessa töihin kutsuttavat olivat heikossa asemassa yritysten sopeuttaessa henkilöstökulujaan nopeasti kysynnän romahtaessa.

Työllisyystilanteen heikkeneminen on omiaan nostamaan poliittista keskustelua ns. kovista työllisyyskeinoista. Suurimmat julkisen keskustelun aiheet ovat jatkossakin työttömyysturvan leikkaukset, paikallisen sopimisen lisääminen sekä sopimuskorotusten mahdollinen avaaminen. Ammattiyhdistysliikkeen näkökulmasta näiden rinnalle on kyettävä tuomaan muitakin keinoja, kuten osaamisen kehittäminen, työvoimapalveluiden resursointi ja palkkatuen laajentaminen.

Neuvottelutoiminta

Seuraava neuvottelukierros alkaa syksyllä 2021. Entiseen tapaan kierrosta ovat aikataulun mukaan avaamassa vientiteollisuuden alat. Valtaosa PAMin työehtosopimuksista on päättymässä kevätpuolella 2022. Työnantajapuoli katsoo, että vientiteollisuus näyttää tietä myös muille sektoreille seuraavalla sopimuskierroksella. Viime kierroksen yleiskuvaa dominoi työnantajapuolen vahva koordinaatio ja valtakunnansovittelijan sitoutuminen ns. yleiseen linjaan. Tämä toimi toistaiseksi myös siten, että lähes kaikille aloille kyettiin saavuttamaan isossa kuvassa saman tasoinen sopimusratkaisu, jossa viennin palkkaratkaisut toimivat korotuskattona.

Parannettavaa kierrokselta jäi erityisesti ay-liikkeen keskinäisen koordinaation osalta. Kun kyseessä ei ollut aito liittokohtainen neuvottelukierros, on meidänkin puolella pöytää kyettävä liittojen välillä parempaan yhteistyöhön ja varmistettava jokaisen sopimusalan ratkaisu vähintään yleisen linjan mukaisesti. Tätä työtä tehdään ensisijaisesti keskusjärjestö SAK:n puitteissa, mutta PAMilla on oltava työssä aktiivinen rooli heti alusta saakka. Tiiviimpää yhteistä koordinaatiota olemme esittäneet saklaisessa liittoperheessä jo vuosien ajan.

Omiin neuvotteluihin valmistautuminen aloitetaan heti vuoden alusta alakohtaisilla analyysillä siitä, mihin kukin sopimusala on kulkemassa henkilöstön sekä elinkeinopolitiikan näkökulmasta. Analyysien pohjalta valmistellaan alakohtaiset tavoitteet sekä lähdetään nostamaan järjestöllistä valmiutta, neuvottelutoimintaa tukevalla tavalla.

Paikallinen sopiminen

Työehtojen osalta sopimustoiminnan merkittävä suunta on kulkemassa kohti laajempaa paikallista sopimista. Metsäteollisuus ry:n ilmoitus jättäytyä valtakunnallisesta työehtosopimustoiminnasta oli merkittävä avaus tähän suuntaan ja sitä pidemmällä aikavälillä on kuvattu johdannossa. Ilmoituksen vaikutuksia on nyt syytä pohtia huolellisesti. Suurin kysymys osaltamme on, seuraavatko muut työnantajaliitot Metsäteollisuuden esimerkkiä? Olemme tottuneet tilanteeseen, jossa varsinkin kotimarkkinoilla toimivat yritykset ovat sitoutuneet laajamittaiseen ja yleissitovaan työehtosopimustoimintaan, jonka avulla toimintaympäristö on pysynyt vakaana. PAMin tavoite on, että näin toimitaan myös jatkossa.

Strategiamme mukaisesti, olemme valmiita etsimään keinoja, joilla paikallista sopimista voidaan edistää työehtosopimustemme puitteissa. Edellytyksenä on, että sopiminen on molempia osapuolia hyödyttävää, ja että paikalliset osapuolet ovat tasavertaisessa asemassa.

Maan hallitus jatkaa osaltaan paikallisen sopimisen edistämistä työryhmätyöllä, jonka lopputulosten on määrä valmistua 1.3.2021 mennessä. Työryhmän asialistalla ovat paikallisen sopimisen osapuolet, järjestäytymättömien työnantajien mahdollisuudet sopimiseen sekä mahdolliset lainsäädäntömuutokset sisällön osalta. PAM vaikuttaa aktiivisesti työryhmän työhön, omien tavoitteidensa saavuttamiseksi.

Lainsäädäntötyö

Lähes kaksi vuotta jatkunut yhteistoimintalain uudistaminen on vuoden vaihteessa tulossa päätökseensä ja laki on tulossa voimaan vuoden 2021 puolella. Vaikuttamistyön loppuun saattamisen ohella tärkeä tehtävä on jalkauttaa uudet määräykset työpaikoilla siten, että uudistukset saadaan myös luottamusmiesten käyttöön mahdollisimman tehokkaasti.

Alipalkkauksen kitkeminen työmarkkinoilta on edelleen PAMin keskeisenä lainsäädäntötavoitteena. Siihen voidaan puuttua joko kriminalisoimalla alle työehtosopimusten maksettavat palkat tai hallinnollisilla sanktioilla. Jälkimmäiset kuuluisivat Aluehallintovirastojen toimivaltaan.

PAMin tavoitteena on alustatalouden ja muiden itsensä työllistäjien tekemän työn katsominen nykyistä useammin työsuhteessa teetettäväksi työksi. Siksi työsuhtesopimuslakia on täsmennettävä työnantajakäsitteen osalta. Nykyinen laki on näiltä osin puutteellinen. 15.10. Työneuvosto antoi päätöksen, että ruokalähetit eivät ole itsenäisiä ammatinharjoittajia, vaan he ovat työsuhteessa. Päätös näyttää suuntaa sille, miten jatkossa ruokalähettien asema nähdään ja miten mm. viranomaisten on suhtauduttava heihin. Odotuksena on, että alan yritykset hyväksyvät työneuvoston päätöksen ja solmivat työsuhteet lähettiensä kanssa. Nollatuntisopimuksilla työskentelevien ja osa-aikatyöntekijöiden asemaa on parannettava säätämällä työajan vakiintumisesta ja saattamalla molemmat työntekijäryhmät tasavertaiseen asemaan vahvistamalla myös osa-aikaisen työntekijän subjektiivista päätösvaltaa lisätyösuostumuksen osalta.

Hallitusohjelmaan on myös kirjattu vuosilomalain kokonaisuudistus. Tämä on koronan johdosta siirtynyt eteenpäin, mutta työn odotetaan käynnistyvän vuoden vaihteessa. Lain uudistuksen osalta tavoitteena on, että siinä otetaan nykyistä paremmin huomioon ns. silpputyöntekijät, ja että se turvaa oikeuden vuosilomaan kaikille työntekijöille työsuhteen muodosta riippumatta.

Sukupuolten välistä palkkatasa-arvoa edistetään hallitusohjelman lainsäädäntökeinoin kahdella keskeisellä tavalla. Ensimmäinen on palkka-avoimuuden lisääminen työpaikoilla ja toinen on sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla oleva samapalkkaohjelma. Sukupuolten välinen palkkaero on edelleen noin 16%, eikä asiassa ole tapahtunut vuosiin merkittävää kehitystä. Palkkaeron pienentäminen on PAMin keskeisiä tavoitteita.

PAMin tavoitteena on turvallinen ja terveellinen työ, väkivallan, ja sen uhan sekä häirinnän ja epäasiallisen kohtelun poistaminen työpaikoilta niin lainsäädäntö- kuin muilla keinoin.

Kansainvälistä yhteistyötä etäyhteyksillä

Ellei vuonna 2021 matkustaminen ole mahdollista, niin kansainvälistä yhteistyötä tehdään ja kokouksia pidetään videoyhteyksin. Kansainvälisen ammattiyhdistystoiminnan käytäntöjen digiloikka, esimerkiksi etätulkauksen laaja hyödyntäminen, on onnistunut hyvin. On kuitenkin muistettava, etteivät etäyhteydet voi pidemmällä aikavälillä korvata kaikkia tapaamisia ja kokoontumista kasvokkain.

Käytännön työtä enemmän pandemia on vaikuttanut työn sisältöihin. Yksi keskeisistä tavoitteista sekä EU:ssa että muutoin on edistää palvelualojen työllisyyttä ja työntekijöiden hyvinvointia auttavaa elvytystä. Toisaalta täytyy varmistaa, ettei työehtoja heikennettä pandemia varjolla.

Eurooppalaisia aiheita

Globaalin pandemian aikana pamilaisissa yrityksissä eurooppalaisten yritysneuvostojen eli EWCeiden rooli on merkittävä. Yritysneuvostot käsittelevät mm. työsuojeluohjeistuksia ja toimintojen uudelleen organisointia ja luultavasti EWC-edustajat tarvitsevat liiton tukea enemmän kuin normaalioloissa.

Jo olemassa olevien yritysneuvostojen lisäksi PAM panostaa EWC-sopimusneuvottelujen edistämiseen sellaisissa yrityksissä, joissa EWC tulisi lain mukaan olla.

UNI Europan kongressi siirtyy koronapandemian vuoksi syksyltä 2020 huhtikuulle 2021. Jos Brysselissä pidettävään kongressiin matkustaminen ei tuolloinkaan ole mahdollista, kongressi järjestetään videoyhteyksin. Kongressi linjaa mm. kaupan, kiinteistöpalvelujen, turva-alan sekä hiusalan eurooppalaista toimintaa ja vaikuttamistyötä seuraavalle viisivuotiskaudelle. Teemana on alakohtaisen työehtosopimustoiminnan vahvistaminen ja sloganina ”Forward through collective bargaining”.

Muutama nosto ajankohtaisista EU-asioista:

- Euroopan Unionissa Ursula Von der Leyenin komissio panostaa vihreän ja digitaalisen Euroopan kehittämiseen. Näitä asioita edellytetään myös Euroopan elpymisrahaston hankkeiden toteuttamisessa. Palkansaajaliike haluaa, että elvytyshankkeet kohdistuvat ilmastollista ja ympäristöllistä kestävyyttä parantaviin teknologia- ja infrastruktuuri-investointeihin, oikeudenmukaiseen siirtymään sekä tuottavuutta, työllisyyttä ja osaamista parantaviin sosiaalisiin investointeihin.
- Komission tärkein sosiaalisen pilarin hanke vähimmäispalkkoista etenee vuoden 2020 lopulla annettavan säädösaloitteen pohjalta. Eurooppalaisen vähimmäispalkka-aloitteen tulee edistää vähimmäispalkkojen parantamista matalan palkkatason EU-maissa. Samalla sen pitää turvata valtakunnallisiin työehtosopimuksiin perustuva palkanmääritys niissä maissa, joissa sellainen järjestelmä on olemassa. Aloitteen ei pidä edellyttää jäsenmailta lakisääteisen vähimmäispalkan käyttöönottoa.
- Suomalaisesta näkökulmasta myös työehtosopimusten yleissitovuusjärjestelmä on oleellinen. Yleissitovuus on keskeinen tekijä siinä, että komission tavoite oikeudenmukaisista vähimmäispalkkoista toteutuu Suomessa. Lisäksi PAM odottaa komissiolta myös muita toimia työmarkkinajärjestöjen neuvotteluroolin vahvistamiseksi. Erityisesti alakohtaisilla työehtosopimuksilla tapahtuvan palkanmääritykseen edellytyksiä on syytä vahvistaa kaikkialla Euroopassa.
- Osana sosiaalisesti kestävämmän Euroopan tavoitetta, komissio käynnisti 2019 hankkeen eurooppalaisesta minimipalkasta. Komissio on ottanut tavoitteekseen vahvistaa eurooppalaista lainsäädäntöpohjaa minimipalkan määräytymisen ja käyttöönoton osalta siten, että kaikissa Euroopan maissa on kunkin maan työmarkkinakäytäntöjä kunnioittava minimipalkan määräytymisjärjestelmä. Suomen osalta minimipalkat määräytyvät työehtosopimuksin ja PAMin tavoitteena onkin eurooppalaiseen vähimmäispalkkasäätelyn läpivieminen ensisijaisesti työehtosopimus pohjaisesti, yleissitovuusjärjestelmiä vahvistaen.

Palvelualojen työntekijöille on tärkeää, että työelämän muuttuessa työsuojelua, työntekijöiden yhdenvertaisuutta ja työpaikkojen vuoropuhelua koskevia eurooppalaisia vähimmäislakeja päivitetään ja täydennetään. PAM jatkaa Eurooppa-sihteeristöjen UNI Europan ja Effatin sekä FinUnionsin ja Pohjoismaisten sisarliittojen kanssa työntekijöiden oikeuksien edistämistä ja tekee vaikuttamistyötä mm. seuraavissa asioissa: työmarkkinajärjestöjen sosiaalisen dialogin parantaminen, digitaalisia palveluja koskeva lainsäädäntö, mm. alustatalouden työntekijöiden suojeleminen ja aseman parantaminen, työntekijöiden oikeuksien parantaminen kilpailutuksissa, vastuullisen yritystoiminnan sääntely, mm. eurooppalainen yritys vastuudirektiivi (ihmisoikeuksia koskeva huolellisuusvelvoite) ja muuta kuin taloudellista tietoa

koskevan yritysraportointidirektiivin tiukentaminen sekä harmaan talouden ja veronkierron torjunta. Näiden lisäksi ajankohtaista on hankintadirektiivin uudistaminen.

Globaaleja aiheita

PAMin globaalitason toiminnan painopisteitä vuonna 2021 ovat jo mainittu vaikuttaminen pandemian negatiivisten seurausten minimoimiseksi palvelualoilla sekä monikansallisten yritysten kannustaminen vastuullisuuteen sekä PAMin kansallisen solidaarisuusverkoston kehittäminen.

Monet työnantajat globaalissa etelässä ovat käyttäneet koronatilannetta syynä katkaista tes- ja palkkaneuvottelut, irtisanoa vakituissa työsuhteissa olevia ja palkata heitä takaisin määräaikaisina tai muulla tavoin heikentää työehtoja. PAMin kansainvälinen solidaarisuustyö on tähän asti ollut tuloksellista, mutta koronatilanne on aiheuttanut suuria haasteita hankkeissamme niin Kolumbiassa, Indonesiassa, Etelä-Afrikassa kuin Mosambikissakin. Ihmisoikeustilanne on myös heikentynyt huomattavasti näissä maissa – pois lukien Mosambik – ja jäljellä olevan hankekauden painopiste tulee olemaan koronan negatiivisten vaikutusten minimoiminen.

SASKin ohjelmakausi lähenee loppuaan. Kevään aikana kartoitetaan uudet mahdolliset hankemaat ja -liitot kaudelle 2022-25. Hankkeiden tavoitteissa huomioidaan entistä enemmän sukupuolten välinen tasa-arvo, oikeudenmukainen siirtymä hiilineutraaleihin yhteiskuntiin sekä New World of Work -teemat. Nämä tulevat näkymään PAMin hankesalkussa.

Liiton tavoiteohjelman mukaisesti yritysten kannustaminen vastuullisuuteen ihmisoikeuksissa näkyy monella tavalla PAMin kansainvälisessä toiminnassa. Liitto osallistuu aktiivisesti monikansallisten yritysten työntekijäalliansseihin kasvattaakseen liittovoimaa ja tavoittelee toiminnallaan uusia globaaleja puitesopimuksia. Työtekijöiden oikeuksien on toteuduttava monikansallisten yritysten kaikissa toimipisteissä kaikkialla maailmassa. Moni näistä sijaitsee myös Suomessa ja siksi panostamme erityisesti monikansallisten yritysten suomalaisten luottamushenkilöiden kapasiteetin kasvattamiseen mm. koulutuksen avulla.

Suomeen ollaan säätämässä kansallista yritysvastuulakia, joka toteutuessaan velvoittaa suomalaiset ja Suomessa toimivat yritykset noudattamaan ihmisoikeuksien osalta huolellisuusvelvoitetta läpi globaalien tuotantoketjujen. Ne palvelualojen yritykset, jotka ovat jo alkaneet panostaa vastuullisuuteen, tulevat todennäköisesti olemaan paremmassa asemassa muihin verrattuna lain astuessa voimaan. Tästä esimerkkinä PAMin, Alkon ja maailmanliittomme IUF:n solmima yhteistyösopimus, joka tällä hetkellä koskee Etelä-Afrikan viinitilojen työoloja, mutta on laajenemassa uusille mantereille ja uusiin maihin.

Vuoden aikana järjestetään omia koulutustilaisuuksia ja lisäksi tarjotaan kanavia osallistua yhteistyökumppaniemme ja kv-organisaatioidemme järjestämään koulutukseen. Tavoitteena on saada lisättyä solidaarisuustoimintaa kaikkialla Suomessa, jotta PAM olisi tälläkin tavoin entistä vaikuttavampi ammattiliitto. Yhä useampaan osastoon nimetään solidaarisuusvastaava ja samalla laajennetaan muiden ay-liikkeen kv-työstä kiinnostuneiden pamilaisten verkostoa. Kansallisesti PAM jatkaa vaikuttamistyötä Reilun kaupan, Suomen YK-liiton, UN Women Suomen yhdistyksen, Eetti ry:n ja Fingon sekä Finnwatchin kanssa.

Pamilaisten palkkaa, työehtoja ja työolosuhteita parannetaan

Vuonna 2021 valmistaudutaan kaikilla saroilla vuosien 2021-22 työehtosopimusneuvotteluihin. Strategiakauden aikana käydään läpi kaikki pamilaiset sopimusalat, alan toiminta, toimintaympäristön muutokset sekä tulevaisuuden kehitysnäkymät. Tiedon pohjalta tehdään johtopäätökset kunkin alan osalta, mihin suuntaan viemme sopimustoimintaa. Strategian tavoitteiden mukaisesti vuoden 2021 alkuun

mennessä on analysoitu kaikki pamilaiset toimialat sekä niiden työehtosopimukset. Analyysien pohjalta on valmisteltu toimenpide-ehdotukset palkkauksen, työehtojen ja työolosuhteiden kehittämistavoitteista. Tehtyjä kehittämisspäätöksiä viedään vuoden 2021 käytäntöön niin, että nykyisten työehtosopimusten sopimuskauden päättyessä voimme tehdä tarvittavia pysyviä muutoksia rakenteisiin. Tämä voi tarkoittaa sopimusten yhdistämisiä, -päättämisiä, ja uusien sopimusten solmimista. Tämän työn tueksi tiivistämme yhteistyötä yritystasolla.

Yhä useammalla työpaikalla on aktiivinen ja osaava luottamusmies

Strategian keskeinen tavoite on luottamushenkilöiden osaamisen ja aktiivisuuden tukeminen. Tähän päämäärään pyritään vuonna 2021 mm. liiton koulutustoiminnan, järjestämiskampanjoiden ja uusien sähköisten työkalujen avulla. Vuoden aikana on tarkoitus myös konseptoida luottamushenkilöiden tuen prosessi ja pyrkiä kehittämään luottamusmiesjärjestelmiä niin, että verkostot laajenevat ja kattavat paremmin pamilaiset työpaikat. Luottamushenkilöille tarjotaan monipuolisen koulutustarjonnan lisäksi henkilökohtaista työnohjausta.

PAMin jäsenmäärä kasvaa työyhteisöjen toiminnalla ja aktiivisella jäsenhankinnalla

Strategian keskeinen päämäärä eli järjestäytymisasteen nostaminen PAMin toimialoilla ei toteudu ilman aktiivista jäsenhankintaa. Vuoden aikana käynnistetään ja viedään läpi alakohtaisia jäsenhankintakampanjoita ja kehitetään entistä tuloksekkaampia toimia opiskelijoiden, maahanmuuttajien ja nuorten parempaan tavoittamiseen. Vuoden aikana pyritään olemaan yhteydessä kaikkiin ammatillisiin oppilaitoksiin ja lisätään työelämätiedotuksen määrää. Jäsenhankinnasta palkitaan jäseniä ja luottamushenkilöitä. Vuoden aikana myös jatketaan ja kehitetään toimia (esim. erilaiset jalkautuvat kampanjat ja niiden materiaalit), joilla tuetaan luottamushenkilöitä jäsenhankintatyössä. Suoramarkkinointia jatketaan ja kehitetään sen rinnalle muita markkinointitoimenpiteitä.

PAM tarjoaa jäsenilleen parempia palveluja

Toimintavuoden aikana jatketaan henkilökunnan monikulttuurisuusosaamisen kehittämistä, jotta liiton jäsenpalvelutilanteet toteutuvat mahdollisimman laadukkaasti. Maahanmuuttajataustaisten jäsenten palvelua parannetaan siten, että käydään läpi heidän tarvitsemansa apu, joka ei aina liity suoraan työsuhteeseen, mutta on oleellista työskentelymahdollisuuksien osalta. Tämän jälkeen ratkaistaan palvelun resursointiin liittyvät kysymykset. Työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvien tilanteiden toimintamallit yhdenmukaistetaan.

Aluetoimistoille kehitetään sähköinen ajanvarausjärjestelmä, jotta henkilöstöresursseja voidaan käyttää joustavasti ja tehokkaasti. Samalla varmistetaan, että jäsentä palvelee aina henkilö joka tuntee asiainnin aiheen hyvin. Osa hyvää palvelua on myös niiden helppo saatavuus eli sopivat ja käytännölliset palvelukanavat. Liiton henkilökunnan toteuttamien puhelinkampanjoiden (mm. rästisoittokierrokset) toteuttamistapaa kehitetään ja resurssit varmistetaan. Ammattiosastojen jäsenetuja kehitetään vuoden aikana vuorovaikutuksessa liiton ja ammattiosastojen kanssa.

PAM on yhteiskunnallisesti nykyistä vaikuttavampi ammattiliitto

Tavoitteena on pamilaisten vaikuttajien verkoston ja heidän osaamisensa kohentamisen sekä alojen vetovoiman ja menestyksen kautta saada PAMista nykyistä vaikuttavampi ammattiliitto.

Kuten aiemmin todettiin, on vuonna 2021 kuntavaalit. Niissä on mahdollisuus lisätä pamilaisten vaikuttajien määrää paikallisessa päätöksenteossa. Tavoitteena on saada mahdollisimman paljon pamilaisia ehdokkaita, nostaa pamilaistan äänestysaktiivisuutta ja saada nykyistä selkeästi enemmän pamilaisia valtuutettuja. Painopisteenä on viisitoista suurinta kaupunkia ja tavoitteena saada niiden valtuustoon pamilaiset valtuutetut. Samalla myös vaikutamme puolueisiin, jotta PAMin tavoitteet tulevat osaksi niiden tavoitteita.

Koronan jälkeisessä ajassa on välttämätöntä panostaa alojen vetovoimaisuuteen ja menestymiseen. Varsinkin kovia kokenut matkailu- ja ravintola-ala tarvitsee toimenpiteitä, jotta alan toiminta- ja työllistämisedellytykset palautuvat. Käynnistämme keskustelun työnantajaliittojen kanssa mahdollisten kampanjoiden tai vastaavien toimenpiteiden käynnistämiseksi vuonna 2021.

Valtakunnallinen koulutussuunnitelma 2021	Aika	2. jakso
Perehdytykset		
Luottamusmiesten ja työsuojeluvaltuutettujen perehdytys verkossa	jatkuva	
Luottamusmiesten peruskurssi / 7kpl	Aika	2. jakso
PK-seutu	2.-4.2.2021	3.-4.3.2021
Oulu	16.-18.2.2021	17.-18.3.2021
Tampere (5pv putkeen)	19.-23.4.2021	
Turku (huom. Vappu 30.4.)	27.-29.4.2021	26.-27.5.2021
Luottamusmiesten peruskurssi verkossa	4.-6.5.2021	1.-2.6.2021
Tampere (3+2 pv)	31.8.-2.9.2021	29.-30.9.2021
PK-seutu (pelkkä LM)	7.-9.9.2021	13.-14.10.2021
Kaupan esimiehet 3+2 verkossa	5.-7.10.2021	27.-28.10.2021
Työsuojeluvaltuutettujen peruskurssi / 6 kpl	Aika	2. jakso
PK-seutu	2.-4.2.2021	3.-4.3.2021
Oulu	16.-18.2.2021	17.-18.3.2021
Tampere (5pv putkeen)	19.-23.4.2021	
Turku (huom. Vappu 30.4.)	27.-29.4.2021	26.-27.5.2021
Työsuojelun peruskurssi verkossa	4.-6.5.2021	1.-2.6.2021
Tampere (3+2 pv)	31.8.-2.9.2021	29.-30.9.2021
Kaupan esimiehet 3+2 verkossa	5.-7.10.2021	27.-28.10.2021
Luottamusmiesten jatkokurssi - 3kpl	Aika	2. jakso
Oulu	22.-26.2.2021	22.-26.3.2021
Pääkaupunkiseutu	12.-16.4.2021	17.-21.5.2021
Tampere	18.-22.10.2021	22.-26.11.2021
Työsuojeluvaltuutettujen jatkokurssi	Aika	2. jakso
Kiljavan opisto (KIO)	15.-19.2.2021	15.-19.3.2021
Kiljavan opisto (KIO)	27.9.-1.10.2021	1.-5.11.2021
Luottamusmiesten täydennyskoulutus	Aika	2. jakso
Työoikeuden peruskurssi (5 pv) (KIO)	15.-19.2.2021	
Työoikeuden täydennyskurssi (5 pv) (KIO)	4.-8.10.2021	
Paikallinen sopiminen (4 pv) (KIO)	3.-6.5.2021	
Taloustieto yhteisen menestyksen tukena verkkokurssi	20.-21.4.2021	
webinaari 1	21.4. klo 12-15	
webinaari 2	22.4. klo 12-15	
webinaari 3	5.5. klo 12-15	
webinaari 4	6.5. klo 12-15	
Taloustieto yhteisen menestyksen tukena verkkokurssi lähiopetus	26.-27.10.2021	
Alakohtaiset täydennyskoulutukset	Aika	2. jakso
kauppa (3 pv)	4.-6.5. 2021	
marava (3 pv)	25.-27.5.2021	

kipa (3 pv) sama aika ja paikka Turvan kanssa	21.-23.9.2021	
Kipa palkkausjärjestelmä - uusi päivämäärä (1 pv)	15.6.2021	
turvallisuus (3 pv)	21.-23.9.2021	
alv (3 pv) sama aika ja paikka kaupan kanssa	4.-6.5.2021	
Apteekin luottamushenkilöpäivä (1 pv)	28.4.2021	
Apteekin täykkäri (2+2 pv)	21.-22.9.2021	13.-14.10.2021
Työsuojeluvaltuutettujen täydennyskoulutus	Aika	2. jakso
Työsuojelulainsäädännön kurssi (3 pv) (KIO)	13.-15.4.2021	
Minä työyhteisöni muutoksessa: työpsykologian kurssi (5 pv) (KIO)	13.-17.9.2021	
Mieli työssä - työelämän mielenterveystaitoja (2 pv)	17.-18.11.2021	
Yhteinen täydennyskoulutus	Aika	2. jakso
Tehostartti kauteen! -luottamushenkilöille 2 pv.	21.-22.1.2021	
Kipa-luottamushenkilöt - hyvinvointi ja jaksaminen (2 pv)	15.-16.9.2021	
Työhyvinvointi ja tuottavuus (3 pv) (KIO)	23.-25.3.2021	
Sovitteleva työyhteisö 2 pv	21.-22.4.2021	
Sovitteleva työyhteisö 2 pv	22.-23.9.2021	
Viestintätaidot- erilliset osat 2pv		
<i>Viestintätaidot- Kirjoita</i>	16.-17.2.2021	
<i>Viestintätaidot-Kysy ja kuuntele</i>	9.-10.3.2021	
<i>Viestintätaidot- Puhu ja argumentoi</i>	13.-14.4.2021	
Ruotsinkielinen koulutus luottamushenkilöille	Aika	2. jakso
Grundkurs för förtroendeman	8.-10.2.2021	
Fortsättningskurs i arbetarskydd	6.-10.9.2021	18.-22.10.2021
Kiljavan yleiset kurssit (paikkoja varattu)	Aika	2. jakso
Yritystalouskurssi (Työtehoseura) (2)	15.-17.11.2021	
Uusi yhteistoimintalaki (2)	25.-26.10.2021	
Puheenjohtaja- ja sihteerikurssi (2)	22.-26.11.2021	
Järjestökoulutus (2 + JoukkoÄly)	Aika	2. jakso
JoukkoÄly 2021 Reilun siirtymän lähettiläät (3+verkko+3)	11.-13.2. 2021	6.-8.5.2021
KV-koulutukset	Aika	2. jakso
EWC -perusteet	19.8.2021	
EWC-seminaari (TP) + koulutus	18.-19.3.2021	
Genevekoulu (TSL)		
YGAP (TSL)		
Nordenskolan (TSL)		
Kielikylpy Ahvenanmaalla (TSL)		
Ay-englantia		
Esimieskoulutus	Aika	2. jakso
Työhyvinvointikortti esimiehille	9.2.2021	
Työhyvinvointikortti esimiehille	7.9.2021	
Harmonia Ja voima- hyvinvointia esimiehille	21.-23.5.2021	

Mieli työssä- työelämän mielenterveystaitoja	16.-17.3.2021	
Osaava ja sovitteleva esimies 2+2pv	20.-21.1.2021	18.-19.2.2021
Jäsenkoulutus	Aika	2. jakso
Opi suomea 3 eri ryhmää, joista 1 verkossa	kevät ja syksy	
TSL:n seminaarit, aiheet ja ajankohdat tarkentuu myöhemmin		
Alueiden tarjontaa mm. "työnimiä"	Aika	2. jakso
Yhteiset aktiiveille:		
"Ajankohtaiset asiat"		
"Tukea luottamustehtävään"		
Yhteiset jäsenille:		
Työnkuormitus		
Työntekijän digitaidot		
VERKKOKOULUTUKSET	Aika	2. jakso
Ammattiosasto 1: ammattiosastojen kokouskoulutus	jatkuva	
Ammattiosasto 2: perehdytys ammattiosastojen toimintaan	jatkuva	
TES-perehdytys Kaupan ala	jatkuva	
TES-perehdytys MaRaVa	jatkuva	
TES-perehdytys Kipa	jatkuva	
Erimielisyysmuistio tutuksi	jatkuva	
Paikallinen sopiminen	jatkuva	
Teemawebinaarit klo 10-12 - torstaisin	Aika	2. jakso
Ammatillinen koulutus ja työssäoppiminen	28.1.2021	
Työnantajan talousluvut tutuksi	11.2.2021	
Työsuojelun ajankohtaiset kevät	18.3.2021	
Työoikeuden ajankohtaiset kevät	22.4.2021	
Paikallinen sopiminen	3.6.2021	
Teemawebinaari	26.8.2021	
Työn murros	30.9.2021	
Työsuojelun ajankohtaiset syksy	28.10.2021	
Työoikeuden ajankohtaiset syksy	18.11.2021	
Luottamushenkilöiden työnohjaus		

PAMin hallituksen ja valtuuston kokoukset vuonna 2021

Tammikuu

Ti 19.1. Hallituksen kokous

Helmikuu

Ti 16.2. Hallituksen kokous

Maaliskuu

Ti 23.3. Hallituksen kokous

Huhtikuu

Ti 20.04. Hallituksen kokous

Toukokuu

Ti 18.5. Valtuuston kokous

Ke 19.5. Valtuuston kokous

Kesäkuu

Ti 1.6. Hallituksen kokous

Elokuu

Ti 17.8. Hallituksen kokous

Syyskuu

Ti 14.9. Hallituksen kokous

Lokakuu

Ti 19.10. Hallituksen kokous

Marraskuu

Ma 1.11. Hallituksen kokous (tarvittaessa)

Ma 15.11. Hallituksen kokous (tarvittaessa)

Ti 16.11. Valtuuston kokous

Ke 17.11. Valtuuston kokous

Ti 30.11. Hallituksen kokous

**Palvelualojen
ammattiliitto**
Servicefacket

